

PERIÒDICH VERMELL.

⌘ SALUT PÚBLICA ⌘ INTERESSOS POPULARS ⌘ ARTS Y LLETRES ⌘

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ : Ronda de la Universitat, 96. BARCELONA

Lo N.º 50 de La Tramontana aparegué per extraordinari lo dia 6

ADVERTENCA

Habentse agotat per tercera vegada lo tiratge últim extraordinari que ferem del número 48 de LA TRAMONTANA, en lo qual ve 'l primer article sobre *Lo procés del Papat*, y sent continuats los pedidos que de tot arreu se 'ns fan de dit número, supliquém a tots los nostres corresponsals que 'n desitjin mes que los demanin, puig arribant a sert número procedirém a la seva reimpressió.

Tots los corresponsals que 'n tenen de demanats y no habém pogut servir, si no avisan en contra los considerarem com a tals y 'ls enviarem aixis que 's procedeixi a la reimpressió de dit número.

LO PROCÉS DEL PAPAT

(Continuació)

Si hi ha qui gosi posar en dupte las citadas atrocitats, treurém un testimoni del qual ningú podrá duptarne ni tenirlo per sospitós. Aquest testimoni es firmat per un venerable eclesiástich, D. Joseph Pottronieri, que ajudat per dos de sos colegas va assistir en Bolonia, en la nit del 15 al 16 de mars de 1853, a tres desgraciats condemnats a mort per causa política.

Deixém parlar a n'aqueix sacerdot, a qui 'ls horrors de la repressió papal van indignar.

«Voldria avans que tot, va dirli 'l condemnat Succi que habia acceptat son ministeri, deixar escritas algunas paraulas de testament pera dir que la confessió y la deposició escrita que he fet devant de la comissió militar, me han

sigut arrancadas per la violencia, per lo suplici de la planxa, per las garrotadas y per los ferros del torment. No 's concretavan pas tan sols a las amenassas, sino que 'm maltractavan bàrbarament ab tota mena de cops, y si jo no volia morir ab la tortura de aquells maltractes, no tenia mes remey que dir si a tot lo que ells volian.»

«Lo segon condemnat, Domingo Malagutti, va dir al capellá: «Tinch de fervos saber que en mos interrogatoris he tingut de dir per forza tot alló qu'ells han volgut, puig he sofert un tan horrible torment, que fins m'ha causat una hemorragia. Acompanyeume en mos últims moments, no m'abandoneu.» Y va demanar també que l'assistís D. Lluís Zuffi, son antich company d'estudi.

«Per fi, lo tercer condemnat, Parmeggiani, — qual nom ha sigut consagrat per Victor Hugo, — se aixeca del seu assiento, y sense treures lo barret del cap, diu:—«Veni per confessarme? Soch ignocent; jo vull confessarme en públich pera declarar que lo que he dit m'ha sigut tret ab preguntas de mala fé, y encara ajudadas per los ferros (se me ha tingut tot un mes carregat de cadenas), per las bastonadas, després de lo qual va ser precis portarme al hospital dels Màrtirs, ahont he estat divuyt dias.» Va dirseli desseguida que escollís un confessor: ell va mirarlos ab lo cap alt, y va dir llessant un gemech que dava condol: «Ah, senyors! Tot aquell que tinga una muller y fills pot mes facilment que vosaltres compadeixe la desgracia de un pare que deixa en la miseria a una esposa y duas fillas ja en estat de pendre matrimoni.» Y agafant ab forza un dels presents per la mà, lo va fer seure sobre un banch que hi habia prop d'ell: llavors fou presa de violentas convulsions y va plorar tota la nit pensant en sa desgraciada familia; no va passar ni un instant en silenci, parlant sempre de la manera injusta é inicua de buscar la veritat ab las torturas, baix la influencia de las quals se obligava a mentir al débil y al fort.

«Lo dia 16, a las set del dematí, se feu baixar a Parmeggiani y al que l'assistia al pati; allí van trobar a Malagutti ab alguns soldats; l'acompanyant de Parmeggiani va agafarlo

per la mà esquerra, tenint a son pacient per la dreta. En lo moment que se abressavan, va arribar Succi, que va abressarse desseguida ab tots dos, donantse 'ls tres condemnats sa postretra despedida. Malagutti va dir ab veu forta y tranquila: «Que lleuger me sento en aquest moment! Senyor, los anys que se 'm van a treure de la meya vida, doneulos a la meva mare.» Parmeggiani repetí aquestas paraulas, anyadinthi: «a ma muller y a mas fillas.»

«Arribats al lloch del suplici, volian taparlos los ulls. Ells van refusar, dihent que alló era inútil. Pochs moments després queyan de cara contra terra, ferits per las balas que atravessaren sos pits y sos caps; moriren com uns màrtirs!»

No fou pas sol lo capellá Pottronieri lo partidari del papa a qui sos excessos salvatjes feyan obrir los ulls. Lo jefe del partit moderat, un dels homes mes adictes a Pio IX en 1848, lo marqués de Arzeglio va cambiar també molt aviat de modó de pensar. Veus' aquí una carta qu'escrivia en 1851: «En materia de disbarats. Roma ha arribat ja al mes gran límit de lo possible. A n'aquestas horas, lo govern es pitjor que en temps de Gregori XVI; aixó es la *vendetta pretina* (la venjansa dels capellans) en sa mes repugnant expressió.»

Oh! ja sabem lo que se 'ns dirá:—Pio IX ignorava totas aquestas atrocitats; Antonelli era qui obrava, y després lo triumvirat roig.—Pero Antonelli, al cap-de-vall, respondrém nosaltres, no era mes que l'instrument inteligent de Pio IX. Mastai, que no li simpatisava y qual vanitat sufria bastant ab aquesta dependencia de son ministre, Mastai no era gens estrany a tot lo que 's feya en son nom? No va ser ell qui pronunciá ab sanch freda aquestas paraulas que han passat a la historia: «Ja que no están contents de Pio IX, que gosin del cardenal?»

Y'l cardenal, ordenant la matansa en nom del vostre oncle, senyor Girolamo Mastai, feya fusellar en la ciutadela de Brescia, sens formació de causa, cent habitants dels mes notables de la població, després de haberlos malmés a bastonadas!—Aquesta carniceria va produhir tal horror, que 'l general compte de Nugem,

que moria poch temps després, va deixar tota sa fortuna a la vila de Brescia, en só de protesta.

Antonelli—aquest fet es contat per Edmond About en sa obra la *Questió romana*—feu tallar lo cap a un miserable idiota perque, mentre ell passava, havia aixecat lo bras ab... ¿un punyal?... no... ¿una forquilla!

La fortalesa de Pagliano vessava, per espay de molts anys, de presoners que regularment no habian comés cap mena de delictes. No eran més que sospitosos de lliberalisme, y, per ordre del papa, se 'ls tenia en aquell lloch per assegurarlos. Quan la aglomeració de aquestos desgraciats era massa gran, los aclarian per medi de la tortura. Los suplicis posats en voga eran lo *cavaletto*, lo *collare* de ferro y la *mordacchia*. Lo caballet se componia de una dura pedra, devant de la qual se obligava a agenollarse al pacient, posant-hi son pit demunt. Llavors lo lligavan a terra ab grossas anellas de ferro, tenint las camas a l'un costat y 'ls brassos al altre. En aquesta posició, se li pegava demunt de la esquena ab un vit de bou ben llarch y preparat per aquest objecte. Los cops variavan de vinticinch a trenta.

Lo collar es una anella de ferro fixada a la paret, ahont s'hi tancava l'coll de aquells intel·ligents. Lo pacient tenia d'estarse allí dret y mitj escanyat durant moltes horas.

La mordassa era unas estannas o pinsas de ferro, per medi de las quals se treya, oprimia y aguantava fora de la boca una gran part de la llengua, fentla estar aixís durant molt temps. Irritada é inflamada per la viva pressió de un cos estrany, la llengua se inflava de un modo tal, que després no podia tornar a ficarse dintre la boca de molt temps. (1)

Aquells de nostres adversaris que ignorin tots aquestos detalls, poden consultar útilment lo notable llibre *Los Calabessos del Papa*, de Mr. Charles Paya, redactor del *Siècle*.

Entre 'ls desgraciats que habian mort en tals torturas, citarém no mes que a César Meloni, de Sinigaglia, qual crim era l'haber conegut certs detalls de la vida privada de Pio IX, son compatriota.

Ab tot succehia sovint que 'ls butxins eclesiàstichs no esperavan pas que 'ls torments los desembarrassessin dels patriotes italians. Per exemple, lo baró Sauyeur Saberiani, fou envenenat. Un altre envenenament—pero que no va tenir éxit—fou intentat contra l' Pare Julian, un relligiós que visitava 'ls presoners amuntats en lo fort de Pagliano y que no habia pogut contenir sa indignació a la vista del regimen bárbaro que se 'ls feyan sotrir.

«Un dematí, en lo moment de anar a pendre son café ab llet, va adonarse, y feu notarho a las personas presents, que l' líquid contenia veneno. Era l'enfermer principal, assessi de ofici, lo mateix que habia envenenat al baró Saberiani, qui habia tirat a la llet belladona, a conseqüència de ordres superiors.» Vegis la *Historia dels Papis*, per Maurici Lachatre, tercer volum, página 382.

(De *La République Anti-clerical*).

Seguirá)

LA COQUETA

A MON ESTIMAT Y VERITABLE AMICH EN JOAQUIM ANDRÉS

Miréu la coqueta,
miréula quan passa;
¡que n' es de bonica!
¡que n' es de salada!
Miréu com remena,
miréu quina gracia;
tothom se la mira,
tothom l' afalaga.

(1) Pera que nostres lectors pugan formar-se una idea mes exacte de aquestos torments, en lo número próxim publicarem una lámína de plana representantlos, com aixis mateix publicarem també los retratos del procesat Mr. Léo Taxil, del atvocat defensor M. Delatre y de Pio IX.

Com n' es tan hermosa,
vestida de blanca
pareix colometa
que s' es esgarriada.
¡Quants n' hi ha que la volan!
¡quants n' hi ha que 'ls agrada!
com no han de volerla
si encisa mirarla;
com no ha d' agradarlos
si fins sembla un ángel.
Sos ulls son dos sois,
dos rosas sas galdas,
sa boca un pinyó,
coral lo seu llabi,
or fi sos cabells
y cera sa cara.

Com n' es tan bonica
pareix una santa,
mes ¡ay! quin cor te...
un cor qu' es de marbre.
Mentida pareix
hermosura tanta
que puga cobrir
que puga taparme
un cor tan dolent
que fel sols regala.
Quan va pe l' carrer,
la vista fixada
du sempre somrient
vers la jovenalla.

¡Ay pobre l' donzell
qu' ab ella va a raurer!
qué pot lo foster
ja ferli la caixa.

A quants la pretenen
los fa gara-gara,
a tots diu que sí
y a tots los enganya,
puig te l' cor de gel
y a cap pot aymane.
¡Oh! nina nineta,
la de tanta gracia,
la de cabells rosos,
la de bata clara,
la d' esguart de cel,
la de rostre d' ángel,
la que 'm tens robat
lo cor, y fins l' anima.
No sigas coqueta,
no sigas ingrata,
a qui donas set
al menys donli aiga.
Si aixís vas seguint
matant cor y anima
als pobres donzells
que fells t' idola ran,
me sembla nineta,
me sembla m' aymada
que al fi t' quedarás
per vestir maljes.

Pepito GARCIA

Barcelona 23 Abril de 1882

A Vallcarca 'ls polissons han descubert un dipòsit d' armas y municions.

¡No ríguin! ¡no ríguin! que jo no soch pas dels que diuen que aixó son comedias.

¡Y que me n' guardaré be pro de dirho!
¡Encara que ho cregués!

Tots los constitucionals de talla, tots los polítichs antichs amichs d' en Sagasta, de alguna significació, tots s' han separat d' ell perque diuen que no compleix en lo poder lo que va prometre en la oposició.

Molt lluny jo de contradir lo que afirman aquets bons senyors. Pero se m' ocorre un dubte: Ells ara prometen molt; si arriban a ser poder... ¿darán lo que prometen?

Farán com tots.

Lo prometre n' fa pobre.

A la provincia de Girona hi ha una escola vacant dotada ab la fabulosa suma de *trenta pessetas* cada any. (Aquest empleu es pera combatre la ignorancia y difundir la ilustració).

Al patriarca de las Indias li donan de paga 37,500 pessetas al any. (Aquest empleu es pera combatre la ilustració y difundir la ignorancia).

De modo, que la molt liberal Espanya dona al patriarca de las Indias, per no fer res, un sou cada dia equivalent a prop de QUATRE ANYS de pagas d' un mestre d' escola.

¡Y encara aqueixos proletaris desvergonyits renegan de las excelencias de la societat present!
¡¡¡Ambiciosos!!!

Se dia que alguns dels titulats demócratas del Congrés volen retirar la seva benevolencia al govern.

Y qu' en Castelar encara no pensa ferho.

Bon profit.

Aquest home está fet a proba de Sagastas.

Se queixa un periódich de Gracia de que mentres los municipals d' aquella vila no deixavan fumar al públich en lo teatro, se miravan inpasibles com tot un arcalde de barri pipava molt tranquil en un palco del primer pis.
¿Y donchs que s' ha pensat, apreciat colega?

Perque 's conservi ben alta
la llei, que tot s' ho mereix,
sols lo poble la compleix,
y l' autoritat... la salta.

Lo nostre apreciat colega *La Montaña* de Manresa ha copiat sencer lo primers dels articles que venim publicant sobre *Lo procés del Papat*, que tanta acceptació tenen entre 'ls liberals veritables.

Agrahim la distinció.

Per lo dia que comensin los embargs a Barcelona se murmura que 's celebrará la inauguració de una *Cooperativa d' empleats*.

Se compront.

Com 'es difícil que hi hage compradors, per lo que habem vist fins avuy, y l' govern no posará pas botiga de drapaire, los empleats podrán provehir-se de tot en la *Cooperativa-Camacho*.

Al cap del mes, quan sigan a firmar la nómina, se descontará a cada un lo valor del que hagin consumit, y com ja es sabut que 'ls empleats gastan mes del que guanyan, veus aquí com encara l' govern hi farà negoci.

No está mal pensat.

Y estich segur que es medi molt enginyós perque molts comerciants se treguin certs morts de sobre.

¿Entenen?

Llegeixo en un periódich de Sabadell, que en moltes fabricas se cometen abusos contra 'ls obrers, ja en la medició de las pessas, ja en lo pes, etc., pera mermarlos lo ja tan escás jornal que 'ls donan.

En altres fabricas, las engravacions diu que están tant al descubert, que la vida dels operaris está a cada punt amenassada.

¡Bravo, senyors fabricants! ¿De aquest modo pensan resistir la competencia ab Fransa?

Anaba l' diumenje últim Passeig de Gracia amunt com un estaquirot pensant en la immortalitat del ánima y en la sopa ab mandunguillas que fan a ca 'n Pioch, quan, no sé si per voluntat de la Providencia, per etzar ó per lo que l' lector vulga, me trobo que ja habia arribat fins a la Travessera de Gracia.

Veig grupos, sento xiulets, riallas, crits, gran rebombori, molta animació, regular saragata. —¡Diantre! vaig pensar; aixó será que per aquí deuen embargar algun contribuyent y ara s' arma la indispensable serracina.

Me acosto a un grupo, y... ri 'ls mils.

Un capellà tot escorregut tocava marxas dobles carrer avall, de tal modo, que crech que si hagués gosat se hauria arremangat la sotana per anar mes depressa.

—¿Y per qué corria aquell capellà? dirán vostés.

Jo no ho sé; no mes puch explicarlos que vaig sentir la següent conversació en un dels grups:

—¿Y donchs, que ha sigut aixó, Marieta?

—Res, va respondre la interpelada; que aquest senyor capellà s'ha *etivocat* de casa, perquè en lloch de anar a veure las *Fulanas de quantrebandol* del pis del davant, s'ha ficat a casa meua ab molts pochos modos, per lo qual li he mogut un escándol.

¡Oh tempora! ¡oh mores!

Deixat, Amor, de tramoyas:
las fletxas no valen res:
per guanya 'l cor de las noyas
(com tot ja ho vens l'interés)
dónals dobles ó joyas.

En Sagastia y en Balaguer se n'han dit quatre de frescas á las Corts.

Ab motiu de la discussió del vot particular del Sr. Torres, la base 5.ª arancelaria ha tornat ha fer lo seu paper, y vetaquí vinga treures los drapets al sol, sobre tot en Balaguer, que ha deixat com una sopa á n' en Sagastia, dihentli, entre altres cosas, que aquell que en lo poder practicava alló que habia combatut en la oposició, enganyava al país.

També ha dit en Balaguer que ell seguiria á tot arreu á Catalunya, fins en sos extravíos, si 'ls tingués, puig que en sos extravíos també sabria ser gran y magnánima.

Be, D. Victor, tot aixó m'agrada molt, pero, si un dia vosté arriba á ser poder, menji cuas de pansa; no fos cas que seguís la conducta del seu ex-company Sagastia.

A Gracia tenen un arcalde que val mes or que pesa.

Figürintse que l'altre dia presentan los regidors un vot de censura contra ell, y que va ser aprobat per 6 vots contra 5.

¿Y qué dirian que va fer l'arcaldé? ¿Dimitir?

Ca barret. Jo no sé lo que deuria fer l'arcaldé, pero sé que 'l vot de censura no va constar en l'acta, l'arcaldé no 'n va fer cas, y acabat amen Jesús.

¡Quina barra!

Habém rebut lo primer quadern de una important obra titulada *Los españoles, Americanos y Lusitanos, pintados por sí mismos*, que publica la casa Pons baix la direcció dels senyors D. Nicolau Diaz de Benjumea y D. Lluís Ricardo Fors en la part que pertoca als homes y en la part femenina D.ª Faustina Saez de Melgar.

Lo preu arreglat de la obra, la seva importancia, y 'l nom de sos directores, creyém la farán recomenable donant honra y profit á sos iniciadors.

Va de quènto:

Parlant dels madrilenyos, deya un pagés que fa poch temps tingué 'l mal gust de anar á visitar Madrid:

—¡Que de la finestra 'n diguin una *ventana*, está be, per que hi passa 'l vent; pero que de un ganivet ne digan *cuchino*, del ensiam *cansalada* y dels llansols *sabatas*, noy, aixó sí que no ho entench!

COMPARANSA

Quan veig duas bugaderas
com ne torsan un llansol,
trayent aixís d'aquell modo
tota l'aygua qu'ell enclou;
me recordo dels polítichs
que la pobre Espanya te,
que la escorran quan governan
sens deixarli such per re.

BARBERET DE REUS

LA CORDA DEL PENJAT

PAULA

Un corder trenant estava
una corda d'un dogal;
y quan tot just l'acabava,
ab ella un llassat probava,
qu'estenyés segü y mortal.
Mes volent la probatura
fer avans que fer la entrega,
fent un salt á bona altura
d'un ferm brancall s'assegura
que colltorsantlo doblega.
Y lliganthi 'l fort dogal
ab lo llas al coll posat;
per descuit per ell fatal,
adressantse 'l tronch vers dalt
lo enlayrà, morint penjat.

*Demuestra molt poch cervell
qui exposa per res la pell.*

Pere REIG

A Lleyda 'ls clericals han provocat un escándol de marca major.

Va morir la senyora del director del periódich *El Buen Sentido*, y com no va demanar los aussilís espirituals del catolicisme, per la senzilla rahó de no tenir se ab aquellas medicinas, y además son marit, abundant ab sas ideas, ni 'ls mills de donar cap quarto per funerals ni cap mena d'espectacles católichs, vetaquí que després d'enterrada va ser exhumada sens cumplir ab la lley ni res, donant lloch á un rebombori digne de la intolerancia que tan esplendorosament saben demostrar sempre 'ls católichs *enragés*.

Si la falta d'espai no 'ns ho privés, insertariam un article que en varios periodos ha escrit lo marit de la difunta, en lo qual posa al clero de Lleyda de un modo que no queda per ahont agafarlo.

Los nostres lectors que vulgan enterarse de tan escandalós assumpto, ho trobarán en *El Buen Sentido* de Lleyda y també en nostre estimat colega *La Montaña*, de Manresa, número 27, corresponent al dia 4 del actual.

Val la pena de passarhi una estona.

Lo predicador que en la tarde del dimecres de la semana passada va ocupar del mes de María en la trona de la Casa de Caritat de Manresa, se va perdre de tal manera, que va acabar picant de peus y de mans y sens saber qué dir, fentne fer un panxó de riure á tots los católichs allí presents.

¡Hauria pagat un ralet de serhi!
¡Quina llástima!

Un corresponsal de *La Fé*, donant compte de unas pregarías que 's van fer á Alcalá la Real per que plogués, diu lo següent:

«Pera donar una prova de la devoció ab que en aqueixa ciutat se feren las pregarías, bastará dir que hi anaren més de 8,000 ánimas, y entre aquestas no n'hi hauria ni mitja dotzena que no llensessin ab abundancia amargas llágrimas de goig y ternura.»

Lo dia menos pensat estich veyent que 'ns pintaran las ánimas fins ab albarda.

¡Y que be 'ls estaria llavors l'anima á la esquena!

A Sant Quírich de Tarrasa un prebere va promoure un escándol per que un transeunt no va treures la gorra passant la professó de Sant Isidro.

¡Ben fet, pare reverent!

A mi 'm plau de alló mes que no desacreditin la marca de intolerants, fanátichs y rabiosos, que tenen ja avuy tan acreditada.

EPIGRAMAS

Deya ahir don Baldomero
á son amich Joan Batista:
—¿Cóm es que portas sombrero
sentne tú tan gran gorrista?

M. GARDÓ F.

Es tant lo qu' en Pau delera
per la carn, que m' han contat,
que cert dia habent dinat
se 'n menjá... una *carnicera*.

Lo Sisquet de ca 'l Riutort
va arriba á punt de morir,
y no fá gayre, 'm va dir
que ja tornava á anar fort.

NIHILISTA DEL CLOT

Atinant certa vegada
una guitarra 'n Ferran
va preguntá á una casada:
—¿Que tal?—Per ara, trempada.
¿Y vosté?—¡Oh! jo, trempant.

Tres mossos ne te 'n Parera;
y cada dissapte fá
tres parts, y á sobre la taula
las té fins que á cobrar van.
Mes com sa esposa María
es un cap vert, temps atrás
la va atrapá allá asseguda
que 'ls remenava las parts.

Domingo DIAS

XARADAS

Los ángels tenen *hu tres*
segons los fills de *total*;
les *dos tres* no venen mal
quan un home ne te res.

E. FARRÉ

Número l' *hu, dos* pronom,
y *tot* no ho sap dir toihom.

RUCH NABRAT

SOLUCIONS

Á LAS CABORIAS DEL NÚMERO 49

XARADA: A-FIÓS

TRENCA-CLOSCAS: La soltija

CORRESPONDENCIA

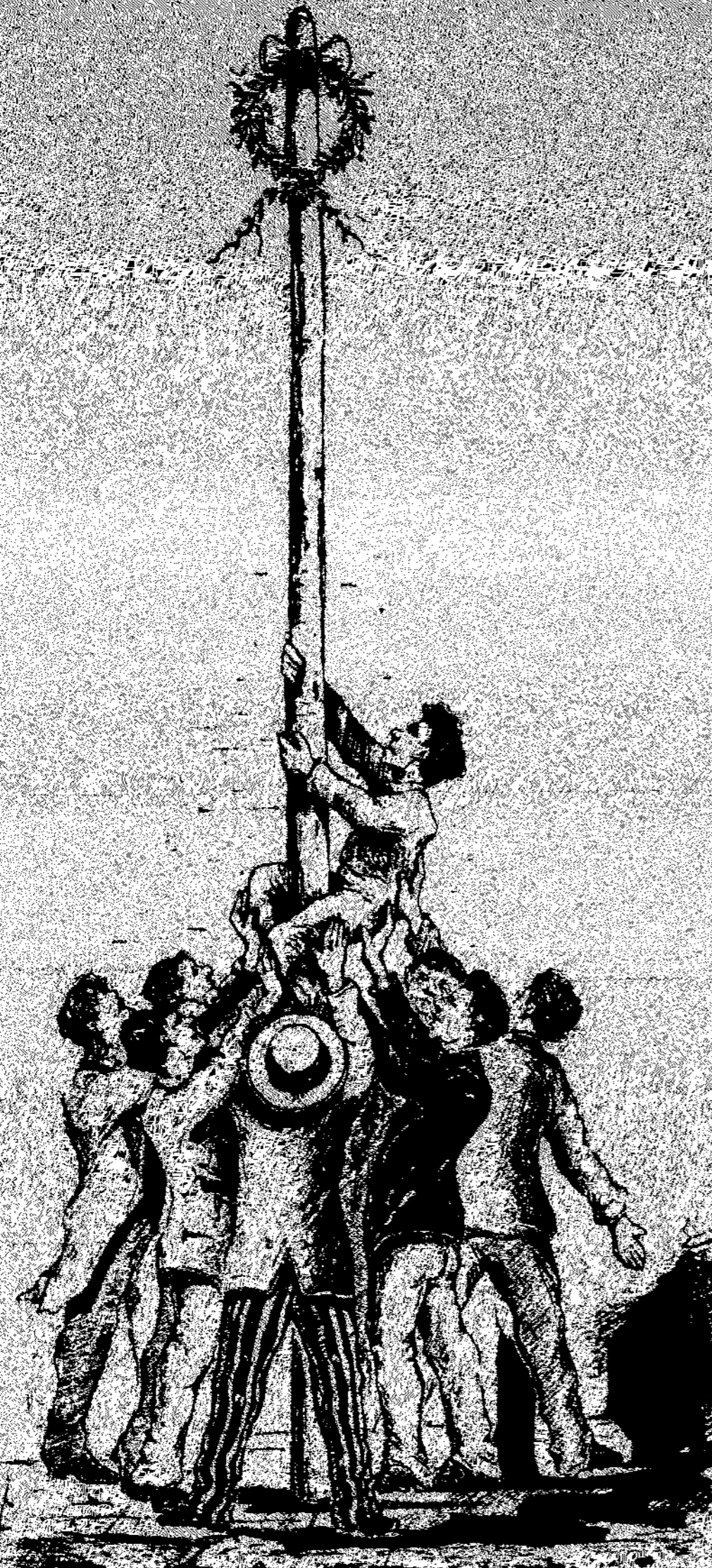
V. Selrab y Ll. Lo seu article es bastant regular, pero no correspon á la índole de nostre periódich || M. Sitárrimas. Se li aprofitará algo. || Pepito Garlopas. Retirant la preparada, en obsequi á vosté insertém la seva || Matapolls. Home, veste deu escriure ab lo nas. No serveix res || Joanet Brut. Aviat li publicarém la primera poesia, que ab tot y algo tocada no deixará de ser un xich perillosa. De lo que atuy ens envia no podem prometreli res || Q. Roig. La seva poesia pren torn. || Ruquet. Vosté acredita son non. || Fardassa. Lo que vosté envia, no pot anar ni ab rodas. || Llenobrac y Selrab. L'epigrama es bastant defectuós. || Home de palla. La poesia no fa 'l pes. En cambi la prosa es massa pesada. || Un parent de ca 'n Taps. Se insertará lo geroglífich || Cap de pá. No filá. || Pedigüenyo. Home, tingui consideració, no envihi aquests versos. || Marion. ¿Que no ha anat may á estudi? Jo hi tornaria. || Taparrabos. Home, dispensat de tot; pero 'ls epigramas son dolents com sempre || Sabatot. Llástima que no 's digui *sabatassal*.

LO QUE FAN LAS NACIONS

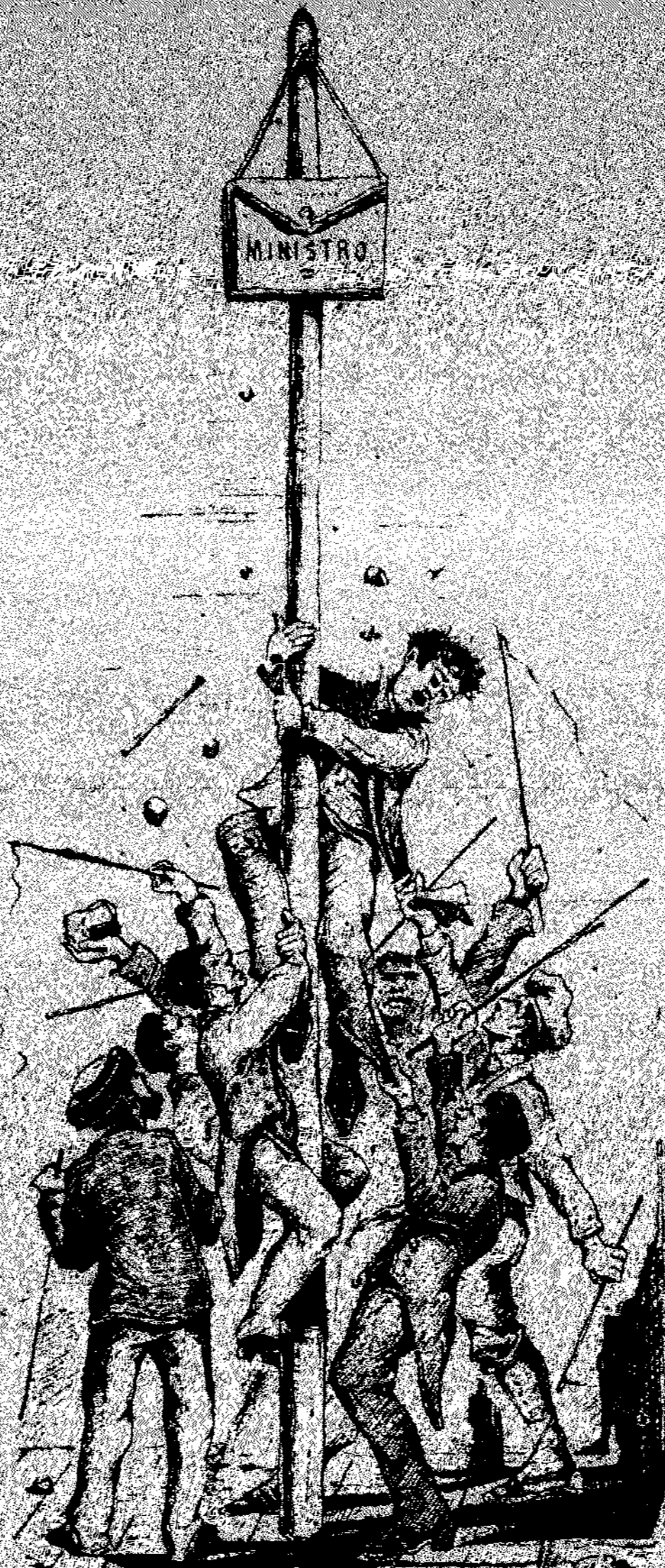
Núm. 51

LA TRAMONTANA

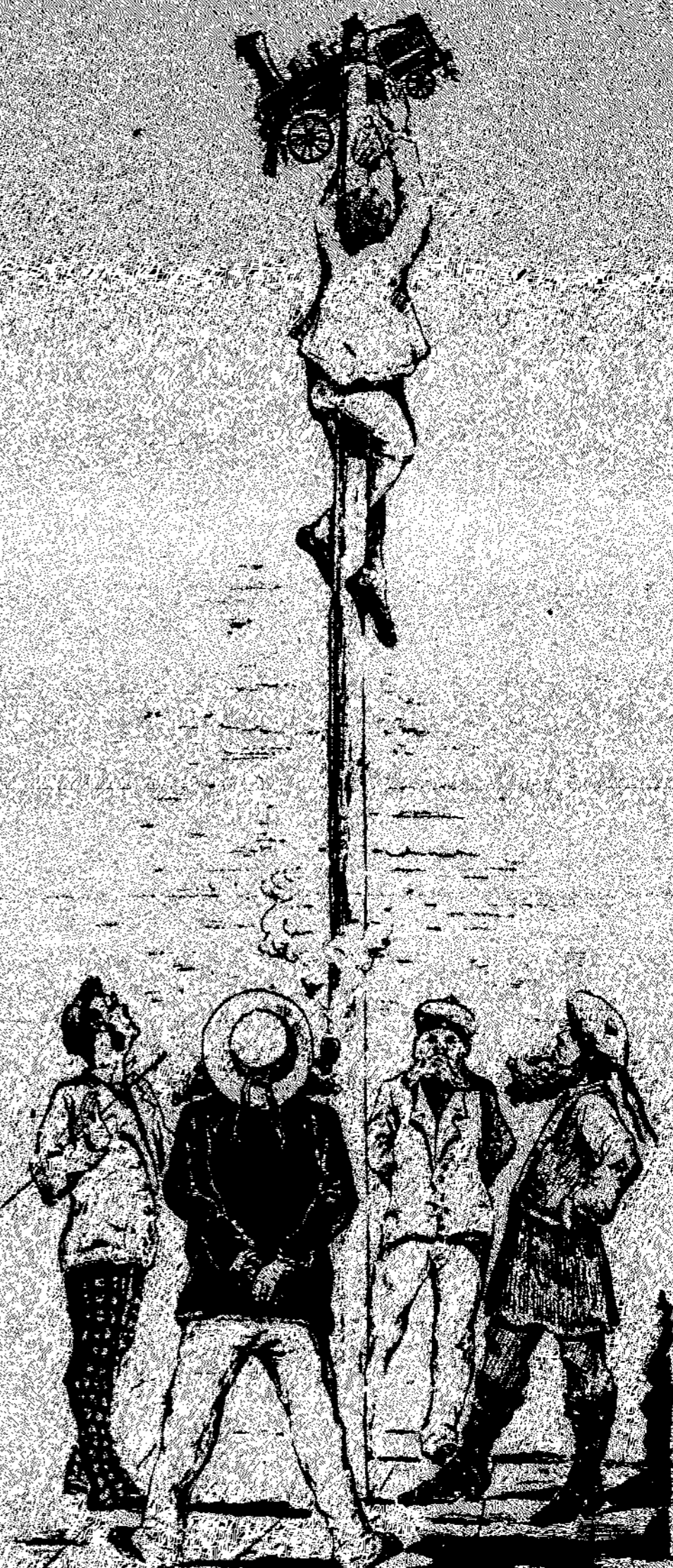
Pág. 4

A Fransa

A Espanya

A Inglaterra